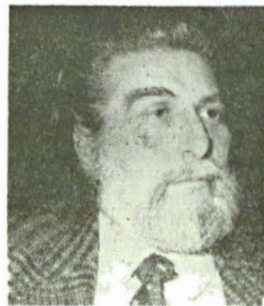

Cenacul de dramaturgie

4 aprilie 1988

„Invenția
secolului”
de
Tudor
Popescu

Textul propus spre dezbatere de Tudor Popescu, și transformat de actorii Teatrului Giulești într-un spectacol de înaltă ținută artistică, a provocat dezbateri aprinse, inspirate, revelatoare. Pornind de la „obiectul” discuției, mulți dintre vorbitori (Horia Deleanu, Constantin Radu Maria, Paul Everac, Ion Cristoiu, Valentin Silvestru, Laurențiu Ulici, Horia Deleanu, Victor Parhon și alții) au realizat ei înșiși, prin demersul lor critic, adevărate performanțe oratorice și stilistice, încercând, și de cele mai multe ori reușind, analize remarcabile ale textului și subtextului comediei satirice „Invenția secolului”, considerată de către cei mai mulți ca un moment de vîrf în creația „celui mai prolific și mai înzestrat comediodrag român, de la Tudor Mușatescu încoace” (Dinu Grigorescu).

„Tudor Popescu pătrunde într-un domeniu grav, pe care-l satirizează cu artă, ceea ce ni-l arată pe autor la o cotă înaltă a valorii sale”, a remarcat Margareta Bărbuță, în timp ce altoinea a definit mai limpede aria acestui domeniu: tembelismul! Prin mijloacele specifice genului, Tudor Popescu urmărește modul cum se realizează „o concordie a tembelismului”, ce sfîrșește prin a fi „o lume lipită de ea însăși, anchilozată în toate articulațiile sale” (Constantin Radu Maria). „Obiectul comediei un colectiv care trebuie să realizeze *duradamul* și care, nereușind acest lucru, încearcă fel de fel de mistificări” — a sintetizat Ion Cristoiu subiectul acestei satire, în care a văzut oglindite „tarele morale dintotdeauna”, mascate acum în spatele unor cuvinte noi, la modă, sau al unor clișee de ultimă oră, fapt ce ni-l arată pe Tudor Popescu ca pe un seismograf (citește *comediodrag* n.n.) ultrasensibil al zilelor noastre”. Considerînd satirele drept „uverturi pentru

timpul viitor” și demontînd această „artă a imbrodiorii”, din care Tudor Popescu face calul de bătaie al noii sale comedii, Valentin Silvestru a subliniat că, prin „Invenția secolului”, „autorul se găsește din nou într-un moment de tinerțe al creației sale”, care abundă în „fantezie veselă, invenție bogată, formule memorabile (de exemplu, definiția unei comisii)”, personajele sale fiind înzestrate cu „un anumit histrionism, care îmbogățește mijloacele comediei moderne”.

„Există o bucurie a jocului în această construcție dramatică”, iar textul, în întregul său, reprezintă „o lecție, care ni se dă de la cel mai înalt nivel, despre cum trebuie să se scrie o comedie”, a spus Vlad Andrei Orheianu, în timp ce Ion Crînguleanu a caracterizat această lucrare dramatică drept „un poem comic, o proaspătă sărbătoare a teatrului de comedie”, iar Horia Deleanu, „o piesă cinstită, neconjuncturală, ce nu poate să deranjeze pe nimeni dintre cei care gîndesc, pentru că ea are o orientare sănătoasă și constructivă”.

Referindu-se mai pe larg la tehnica de acumulare, a „bulgărelui de zăpadă”, Paul Tutungiu, președintele cenacului — implicat de astă dată tot timpul în dezbaterile ce s-au purtat — a văzut în evoluția conflictului comediei satirice a lui Tudor Popescu „un fel de proces de rinocerizare, pe scară ierarhică, a personajelor, pe măsura intrării lor în scenă”, explicînd acest fenomen nu în sensul propriu, ionician, ci ca pe o „golire de personalitate”, prin adeziunea tuturor la minciuna unanim acceptată. „Construcție impecabilă, spațiu de joc esențializat la maximum, înaintare spre miezul conflictului centimetru cu centimetru” (Dinu Grigorescu).

În pagina alăturată și în pagina de față, de la stînga: Tudor Mănescu, Vasile Ichim, Bogdan Stanoevici, Jorj Voicu, Nicolae Urs, Virgil Andriescu, Nicolae Ivănescu, Mirela Atanasiu, Dorina Lazăr, Rodica Mandache

Desigur, au existat din capul locului și anumite rezerve, mai or seamă în ceea ce privește partea a doua, care unora, chiar și regizorului Tudor Mănescu (participant, ca și actrița Rodica Mandache, la dezbateri), li s-a părut, pe alocuri, „lungă”. Unele sugestii de îmbunătățire a textului au fost făcute și în legătură cu personajul Firescu, cel care pune punct final întregului confluit dramatic al piesei. Aurelia Boriga remarcă, la un moment dat, chiar „lipsa unui crescendo dramatic, precum în *Boleroul* lui Ravel”. Dar este, credem, un merit incontestabil al criticului Laurențiu Ulici, una din vocile cele mai autorizate în ședințele cenaclului, de a fi dat un nou și necesar impuls dezbaterilor serii, într-un moment cînd acestea luncaseră parcă spre o anumită monotonie, polemizînd tranșant cu opțiunile anterioare. Astfel, el a caracterizat „Invenția secolului” ca pe o „comedie de producție, care nu sare mult deasupra unor programe de brigadă”, întrebîndu-se: „Miine, cînd noile clișee folosite azi cu atîta succes de Tudor Popescu se vor fi învechit și ele, ce va mai rămîne din această comedie?”. Recunoscînd înzestrarea excepțională pentru comedie a lui Tudor Popescu, care „gîlge de talentul ce-i vine dintr-o mare adîncime organică”, fapt ce face din el „best-seller-ul dramaturgiei noastre românești”, Paul Everac a găsit piesa supusă discuției „mică, un discurs schematic, cu o decurgere dramatică monotonă”, ce n-are „anvergura cosmică și generalizatoare” din comediiile cele mai bune ale lui Tudor Popescu. Și Victor Parhon, care avea de la-nceput „uncle rezerve”, în privința construcției dramatice „care nu se ridică la nivelul replicii, mai ales în partea a doua”, a mărturisit că-i vine mai ușor să și le manifeste „după Ulici”. El n-a văzut, însă, nicio ambiguitate în personajul Firescu, venit „să repună lucrurile în firescul lor”. Paul Cornel Chitic a descoperit, în schimb, chiar două comedii, adunate sub același titlu „Poate că Tudor Popescu s-a lăsat furat de năvala inspirației sale, trezindu-se în final în fața celei de-a doua comedii posibile”.

Plasîndu-se undeva în viitor — el și-a ales, în mod arbitrar, anul 2030 — Tudor

Mănescu (sub a cărui atență îndrumare regizorală actorii au realizat, după aprecierea unanimă, un spectacol plin de vervă, de prospețime și culoare) și-a exprimat convingerea că piesa lui Tudor Popescu va rezista timpului, pentru că are încorporate în ea și încărcătura dramatică, dar și măiestria literară, care pot s-o ferească de eroziunile vremii.

În final, Tudor Popescu a mărturisit că această comedie satirică, în care „totul pornește dintr-o eprubetă, pentru a lua apoi proporții catastrofale”, încheie un ciclu al său de creație, în care a urmărit, cu mijloacele comediei, firește, „funcționarea nefuncționabilului”, arătînd, în același timp, cu franchețea ce-l caracterizează, că va medita în mod serios asupra tuturor sugestiilor primite.

Din replicile serii (lăsîndu-vă dumnea-voastră, stîmți cititori, plăcerea lerarhizării lor): „În afară de Firescu, toți ceilalți rămîn timpotți pînă la urmă, convinși că totul e minunat” (Horia Deleanu). „Autorul arată cu indexul aceste gimnastici stupide ale unor factori care nu ies din plapuma rutinei” (Vlad Andrei Orheianu). „Eu, care n-am decît trei replici, pe care le tot repet de la un capăt la altul al piesei, l-am privit pe Firescu ca pe toți ceilalți” (Rodica Mandache). „Dacă afirmăm că e normal să se scrie comedii satirice, atunci de ce se scriu așa de puține?” (Valentin Silvestru). „Finalul, cam administrativ, nu mă satisface, dar discutăm noi asta între patru ochi!” (Dinu Grigorescu). „Tudor Popescu este dramaturgul român cu cel mai mult umor; dar în seara asta n-am ris de ce-a scris el, ci de ce știu eu!” (Laurențiu Ulici). „Cele două comedii stau alături, ca doi frați gemeni care trebuie despicăți sau, dimpotrivă, sudați!” (Paul Cornel Chitic). „În partea a doua, bulgărele de zăpadă se rostogolește, se tot rostogolește, și nu mai crește!” (Victor Parhon). „Mă surprinde că oameni cu experiență multă în teatru au așezat această piesă în aceeași raniță cu *Concurs de frumusețe*, care este o capodoperă!” (Paul Everac). „Lucrul cel mai bun din această seară: am venit cu o piesă și plec acasă cu patru-cinci!” (Tudor Popescu).

Ștefan DIMITRIU

Acțiunile revistei „Teatrul”